

Helsingfors svenska arbetarförening uppvaktar vid Fagerholms kista, fr.v. Axel Lindström, Britt-Marie Friberg, Ralf Friberg, Judith Sundman och Per-Erik Johnsson.

Det fanns plats vid KA:s bord

Redan innan jag blev personligt bekant med Karl-August Fagerholm beundrade jag hans slagfärdighet i debatter och hans träffande politiska åsikter. När jag vidare tänker långt tillbaka i tiden, finner jag två personer som påverkade mig, så att jag började sympatisera med socialdemokraterna. Det var K-A.Fagerholm och Ernst von Born. Fagerholm för att jag beundrade hans kunskaper trots hans minimala skolutbildning. Jag tyckte att han var en föredömlig representant för den vanliga människan i det finländska samhället.

Illa tyckte jag däremot om von Born och Svenska folkpartiet, för jag hade läst någonstans, att Born motarbetade undervisning i finska i svenska skolor med motiveringen att svenska arbetarbarn inte behöver lära sig finska.

När jag aktivt kom med i den socialdemokratiska rörelsen och personligen lärde känna K-A.Fagerholm var han närmare 70 år och hade lämnat den aktiva politiken. Därtill hade jag under hans sista tid som politiker börjat tvivla på om han stod för det, som jag förväntade mig av en socialdemokratisk arbetarrepresentant. Men trots allt levde en del av min gamla klockarkärlek till honom kvar. Om det vittnar den insändare jag skrev i Svenska Demokraten, som Arbetarbladet då hette, i oktober 1970 åtminstone indirekt:

"Vi arbetare och sanna socialdemokrater tänker inte fortsättningsvis bli rösträknare för SFP, ty detta var det enda nöje som blev oss tilldelade i de nyss undanstökade Folktingsvalen. Det är fullt att kasta sten på en som är politiskt död, men man kan inte sluta förundra sig över, varför inte Statsrådet K-A Fagerholm under sina krafts dagar, då han hade en hel del inflytande i socialdemokratiska partiet inte såg till, att svenskarnas ställning i rörelsen säkrades, åtminstone så mycket, att det skulle finnas någon mark i kassan då det stundar till finlandssvenska val. Har kanske K-A F för goda personliga vänner i SFP vilka förlamar hans språks politiska rätt?"

Tydligen var jag besviken på Fagerholm, som svarade med ett inlägg där han kritiserade mina dunkla tankar. Mest retade det honom att jag hade mage att kalla mig sann socialdemokrat. Jag hade velat fortsätta debatten men chefredaktör Laxén ville det inte, och tackade mig för nya försök i ett vänligt brev på

förhand.

Småningom lärde jag mig känna K-A Fagerholm bättre. Han var nog djupt rotad socialdemokrat, men inte särskilt social eller solidarisk. Sin partiavdelning, Helsingfors svenska arbetarförening, värderade han högt. Som en av de ledande funktionärerna i föreningen fick jag ett större värde i hans ögon. Han lade märke till, att jag tog ansvar för föreningen och uppmuntrade mig med en grogg då och då. Här kan inflikas att han i allmänhet var försiktig med att lägga ut pengar.

På äldre dar hade K-A inte så många personliga vänner, så det var lättare för mig att få plats vid hans bord. Jag hörde väl ändå till de få yngre medlemmarna som med hurtigt mod ville stå honom nära och visa uppskattning för hans insatser i rörelsen. Men lätt var det inte. Jag hade stor respekt för honom. Särskilt darrigt kändes det att hålla ett anförande eller leda mötet när K-A satt i publiken. Han tvekade inte att rätta fel och kritisera, men jag försökte ta hans anmärkningar konstruktivt.

Innerst inne var K-A Fagerholm mycket känslig. Han var också väldigt beroende av sin hustru Judith. Men ändå använde han ibland en barskare ton mot henne än vad hjärtat avsåg. Det var rörande att se hur ömt han pussade henne alltid då de skildes om också för korta stunder.

En dryg vecka innan K-A dog besökte jag honom i hans hem på Tempelgatan. Då fanns Judith inte mer, hon hade dött några månader tidigare. Det märktes att hon saknades. Vad vi än talade om så gick hans tankar ständigt till Judith. Han berättade bland annat att maten inte alls smakade då han var ensam. För att råda bot på detta hade han nyligen gjort en tripp till Rhodos, för han kom ihåg en restaurang där som han och Judith brukade äta på. Där på restaurangbåten hade maten alltid smakat bra. Men dagen innan han anlände hade båten sjunkit, berättade han med tårfyllda ögon.

Karl-August Fagerholm avled den 22 maj 1984. Jag nåddes av dödsbudet genom centralradion i ett stort varuhus i Helsingfors. När sorgemusiken spelade böjde jag mitt huvud och höll en tyst minut för en människa som jag högaktade.

Fagerholm fick statsbegravning. Vid hans jordfästning i Gamla kyrkan i Helsingfors den 2 juni talade statsminister Kalevi Sorsa. Fagerholm hörde som känt inte till kyrkan. Liket kremerades och urnan sattes ned bredvid Judiths i hennes föräldrars (som hette Jormala) grav på Sandudds gravgård. Ett traktorlass med blommor täckte efteråt gravkullen. När blommorna hade vissnat och skattat åt förgängelsen var det få som visste var Fagerholm låg begravnen.

Fyra år varade Fagerholms anonyma vistelse i Jormalas grav innan statsrådet fick upprättelse och placerades i stenmuren några tiotal meter österom president Kekkonens grav på Sandudds gravgård. Den andra gravläggningen av Karl-August Fagerholm ägde rum den 23 maj 1988.

Per-Erik Johnsson